

УДК 342.951: 355.211

С.С. КОРОЛЬОВ, канд. іст. наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ДЕЯКИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЗОВОБ'ЯЗАНИХ І ПРИЗОВНИКІВ

Ключові слова: Конституція України, проходження військової служби, військовозобов'язаний, призовник, юридична відповідальність, законодавство України, Збройні сили України

На сьогоднішній день питання комплектування Збройних сил України та інших військових формувань, створених у відповідності до чинного законодавства України, має принципово нове значення. Стаття 17 Конституції України визначила захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки як найважливіші функції держави та справу всього українського народу [1, с.23].

Події останнього часу, зокрема, безпосередня участь військовослужбовців у бойових діях, довели безсумнівну необхідність щодо належного кадрового забезпечення якісним особовим складом відповідних частин та підрозділів. Реалізоване належним чином дане питання має сприяти виконанню бойових завдань на високому рівні, загальному зміцненню боєздатності збройних сил та дає можливість запобігти не виправданим втратам особового складу бід час бойових дій. При цьому збереження життя та здоров'я військовослужбовців має першочергове та пріоритетне значення. В таких умовах особливе значення набуває питання військової дисципліни щодо виконання військового обов'язку.

Вирішення зазначених питань вимагає дієвого удосконалення нормативно-правової бази щодо військового будівництва, комплектування і порядку проходження військової

служби у Збройних силах (далі – ЗС) України, зокрема, виконання військового обов'язку військовозобов'язаними та призовниками. При цьому важливо враховувати практичну площину регулювання суспільних відносин у зазначених сферах військової діяльності. В цьому аспекті є необхідність висвітлення деяких видів правопорушень, які вчиняються військовозобов'язаними та призовниками.

Таким чином, вбачається доцільним висвітлити деякі особливості юридичної відповідальності військовозобов'язаних чи призовників за правопорушення чинного законодавства про військовий обов'язок і військову службу, зокрема, певних особливостей в адміністративній галузі права.

При цьому доречно звернути увагу на деякі наукові праці, які можуть підкреслити особливу актуальність питання щодо юридичної відповідальності військовозобов'язаних чи призовників за правопорушення чинного законодавства про військовий обов'язок і військову службу.

Так, питання адміністративних правопорушень які вчиняють військовозобов'язані та призовники, вивчалися С.Ю. Поляковим, П.П. Богуцьким, М.І. Карпенком, Ю.П. Битяком, М.М. Прохоренком, В.М. Александровим, В.К. Колпаковим, В.Й. Пашинським, М.С. Туркотом, І.Ю. Чубарем, В.В. Шульгіним та іншими дослідниками.

У той же час С.Ю. Поляков, В.М. Александров, Н.Ф. Артеменко, П.П. Богуцький, С.І. Григоренко, А.Б. Єрмоленко, В.В. Забарський, Ю.А. Калагін, І.Ф. Корж, І.М. Коропатник, В.О. Паламарчук, О.І. Погібко, М.М. Прохоренко, О.В. Сметанюк, О.В. Феденко, І.Ю. Чубар, В.В. Шульгін та інші вчені висвітлювали загальні основи законодавства у військовій сфері, правового режиму військової служби та деякі особливості військової служби як особливого виду державної служби.

Тому завданням цієї статті є аналіз основних порушень законодавства України про військовий обов'язок і військову службу, визначення підстав для притягнення до адміністративної відповідальності у справах про по-

рушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу та визначення правового статусу органів і посадових осіб, які розглядають справи про порушення законодавства України щодо військового обов'язку і військової служби.

Отже, правомірно зазначити, що чинне законодавство України передбачає загальні правила притягнення до адміністративної відповідальності військовослужбовців, військовозобов'язаних, призовників і резервістів. Тому справи про порушення законодавства щодо військового обов'язку і військової служби є складовою частиною виконавчо-розпорядчої діяльності органів державного управління, способом і формою здійснення адміністративної юрисдикції компетентними органами і посадовими особами в порядку, регламентованому законом. Ця діяльність полягає у виявленні адміністративних правопорушень, зборі та перевірці доказів, оформленні необхідних процесуальних документів, розгляді підвідомчих справ і винесенні відповідних постанов і контролі за їх виконанням тощо. Важливим елементом зазначеної діяльності визначено юридичну оцінку наявної інформації, аналіз конкретних юридичних фактів порушення військовослужбовцями, військовозобов'язаними, призовниками та резервістами законодавства України про військовий обов'язок і військову службу [2, с.97–103].

При цьому деякі особливості правового регулювання адміністративної відповідальності військовозобов'язаних і призовників доцільно враховувати на стадії розгляду та вирішення справи про адміністративні правопорушення. До цього моменту здійснення всіх процесуальних дій проводиться у загальному порядку. У процесі розслідування повинні бути встановлені фактичні обставини вчиненого проступку, тобто обставини, які мають безпосереднє значення для вирішення питання про наявність або відсутність складу правопорушення, обставини, що перебувають за рамками складу правопорушення, але мають значення для індивідуалізації відповідальності та інші, які сприяють вчиненню правопорушень.

Якщо не всі необхідні матеріали подані до розгляду, в цьому разі мають бути витребувані додаткові відомості та матеріали або справу повернуто за місцем складання протоколу чи інших матеріалів для усунення недоліків. Після розгляду справи про адміністративне правопорушення, орган, чи відповідна посадова особа виносить постанову по справі. Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами [3, с.134–137].

Взагалі, на нашу думку провадження у справах про адміністративні правопорушення військовослужбовців, військовозобов'язаних, призовників та резервістів правомірно вважати окремим правовим інститутом, який безпосередньо регулює процесуальні адміністративно-деліктні відносини щодо притягнення уповноваженими органами до адміністративної відповідальності вказаних осіб за порушення ними законодавства України про військовий обов'язок і військову службу.

В структурі Міністерства оборони України органами та посадовими особами, які беруть участь у справах про порушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу військовозобов'язаними та призовниками, є військові комісаріати, військові комісари, Військова служба правопорядку у ЗС України та військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку. До цих органів також входить Військова служба правопорядку у ЗС України. Також до суб'єктів, які беруть участь у розгляді і вирішенні справ про порушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу військовозобов'язаними, призовниками та резервістами, законодавець окремо визначає посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у ЗС України, які мають право складати протоколи про певні адміністративні правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними.

ними та резервістами під час проходження зборів, які керують транспортними засобами ЗС України та інших військових формувань [4, с.225].

На сьогодні аналіз чинного законодавства свідчить про те, що законодавча база, яка регулює адміністративну відповідальність за порушення законодавства про військовий обов'язок і військову службу в Україні, потребує значного удосконалення. Існує нагальна необхідність кодифікації військового законодавства України, узгодження законів України, що регулюють певні правовідносини у військовій сфері, державної політики у сфері військового обов'язку і військової служби та кодифікації норм, які регулюють адміністративну відповідальність за порушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу.

При цьому, беручи до уваги значний обсяг законодавчих і підзаконних актів щодо зазначених вище питань, законодавче регулювання здійснюється здебільшого шляхом здійснення військовослужбовцями правомірної поведінки, яка не потребує прийняття відповідними державними органами та військовими службовими особами додаткових актів застосування, та відображається у безпосередніх формах дотримання, виконання, використання законодавчих приписів [5, с.264–270].

На даний час необхідно визнати, що рівень порушення законності у військовій сфері є достатньо високим. При цьому щодо певних військових злочинів та адміністративних проступків спостерігається зниження їх кількості. В цьому сенсі одним із найважливіших заходів щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері військового обов'язку і військової служби є необхідність створення професійної армії. Розрахунки, проведені відповідними фахівцями, свідчать про те, що під час переходу на комплектування виключно військово-службовцями за контрактом витрати фонду грошового забезпечення суттєво не збільшуються. До того ж, в умовах служби за контрактом відсутня потрібність у первинній щоріч-

ній підготовці сержантського і рядового складу, що у свою чергу суттєво має зменшити навантаження на бюджет і скоротити витрати на харчування особового складу.

Таким чином, аналіз наведеного вище матеріалу дає підстави зробити наступні висновки:

1. В процесі становлення, реформування та розвитку Збройних сил України відповідні правові норми щодо законодавства про військовий обов'язок і військову службу, у тому числі ті, що регулюють адміністративну відповідальність у військовій сфері, неодноразово змінювали і доповнювали. Разом із тим, більш доцільним вбачається здійснити кодифікацію військового законодавства. Найбільш продуктивною думкою можливо вважати проект прийняття Військового кодексу України. Досвід економічно розвинутих провідних країн світу свідчить про ефективність контрактного комплектування збройних сил. Вважаючи на особливу актуальність розвитку та удосконалення військової організації, є необхідним найближчим часом створювати необхідні умови для переходу Збройних сил України на контрактну форму комплектування.

2. На сьогодні законодавець чітко визначив відповідні органи та посадових осіб, які приймають рішення у справах щодо порушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу військовозобов'язаними та призовниками. Ними є військові комісаріати, військові комісари та Військова служба правопорядку у ЗС України.

3. Існує необхідність ухвалення нормативно-правового акту щодо підвищення ефективності застосування заходів адміністративної відповідальності. Таким документом може бути відповідна Інструкція Міністра оборони України щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом України № 2222-IV

від 08.12.2004 р. – Харків : Право, 2010. – С. 10.

2. Бабич В. Л. Правовий статус органів, що розглядають справи про порушення законодавства України про військовий обов'язок і військову службу / В. Л. Бабич // Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 97–103.

3. Бабич В. Л. Адміністративна відповідальність військовозобов'язаних та призовників за порушення вимог Закону України «Про

військовий обов'язок і військову службу» / В. Л. Бабич // Часопис Київськ. ун-ту права. – 2013. – № 4. – С. 134–137.

4. Закон України «Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України» // ВВР України. – 2002. – № 32. – Ст. 225.

5. Полякова О. С. Деякі аспекти адміністративно-правового регулювання взаємовідносин між військовослужбовцями Збройних Сил України / Полякова О. С. // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 104. – С. 264–270.

Корольов С. С. Щодо деяких видів юридичної відповідальності військовозобов'язаних і призовників / С. С. Корольов // Форум права. – 2014. – № 2. – С. 208–211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_37.pdf

Висвітлюються питання реалізації особливостей деяких видів юридичної відповідальності військовозобов'язаних і призовників та пропонуються шляхи їх удосконалення й подальшого розвитку.

Королев С.С. О некоторых видах юридической ответственности военнообязанных и призывников

Рассматривается вопрос относительно реализации некоторых видов юридической ответственности военнообязанных и призывников и предлагаются пути их усовершенствования и дальнейшего развития.

Korol'ov S.S. About of Some Types of Legal Liability Conscripts and Recruits

The article discusses about the implementation of certain types of legal liability for military service and conscripts, while the ways of their improvement and further development.